

Ірина Фаріон (Слово на закритті XX Міжнародного конкурсу з української мови ім. Петра Яцика)

«НЕ ЧУЖИМИ, А НАШИМИ РУКАМИ НАС УБИВАЮТЬ»
(Олена Пчілка)

90 років без Неї

За особливих умов завершуємо XX Міжнародний конкурс з української мови ім. Петра Яцика. І це не тільки ковідна пандемія – це «зелено-червоний» реверс мовно-суспільної свідомості в імперію зла СРСР з її сателітом УСРР. Навіть війна, сором'язливо й підхлібно запхана в абрєвіатури АТО чи ООС, і 15 тисяч убитих за Україну не опритомнили суспільства в тому, що **МОВА** – наріжний камінь держави і що в нашому випадку – це тотожність зі своєю національною державою. Мова, як і держава на цей час особливо загрожєні, попри ухвалений недосконалий ліберально-гібридний мовний закон від 25 квітня 2019 року, що залишив початкову освіту мовами нацменшин; ЗНО – недержавною мовою аж до 2030 року; мову суду – яку завгодно; мову змі – квотовану й гібридну; мову обслуговування, правопорядку та охорони здоров'я – *«прийнятну для сторін»*; мову культури – *«за творчим задумом»*; мову друку та розповсюдження – залежно від *«окремо взятого місця»*; мову науки – переважно англійську; користувацький інтерфейс (взаємодійник) комп'ютерних програм та вебсайтів – від державної до *«всі мови слов'янського люду знаєтє»* (тобто мови ЄС), а зі ст. 9, п.2 зникли депутати Верховної Ради України, *«які зобов'язані володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків»*, – натомість щемливо зостався цей обов'язок для депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим... І все це названо **досягненням**.

Що ж, як тут не згадати адоратора пропащої «вселюдської ідеології» чи *«підбрєхача російського лібералізму»* (Д. Донцов) М. Драгоманова з його показовим віршиком

Гей, українець, **просить немного:**
Волі для люду і мови,
Но не лишає він до всїй Руси
І к всїм слов'янам любови.
З Північною Руссю не зломим союзу
Ми з нею близнята по роду,
Ми віки ділили і радість, і горе
І вкупі вступаєм в свободу... 1871 р.

Як відомо, **хто мало просить, того багато гноблять**. Тому й не дивно, що на шостому році сучасної війни з Росією владною ідеологією стала мантра *«какаяразніца»* як логічне породження мантри від попередньої влади *«єдина країна – єдина страна»*. Закон причини і наслідку працюватимє завжди і буде нещадним до помилок народу. Стисло сучасну мовну політику,

з огляду на мислення виборців та обраних, можна впакувати в таку промовисту табличку:

Українська мова	Російська мова
це війна з Росією	треба підтримувати і розвивати
це збитки в кіноіндустрії та економіці	прибутки в кіноіндустрії та економіці
це згубна українізація	какая різниця, аби лиш не українська
це роз'єднання країни	інтеграція окупованих територій
це невчасність	механізм комунікації з Донбасом
це примус	треба говорити, як хочеться, тобто російською
це несправедливість до інших мов	

З огляду на постійне ходіння українців пекельними колами історії, де в чудодійний спосіб перемоги обертаються поразками і рідко навпаки, я вирішила заснувати премію Олени Пчілки за найкраще знання української мови і вручаю її переможцеві вже шостий рік поспіль. Бо саме Олена Пчілка, на противагу до свого рідного брата Михайла Драгоманова, якого *«все тая московська полуда тримала»* (Олена Пчілка), не страждала на *«загальнолюдські ідеології»*, а, як сама сказала в автобіографії, *«по своїй ідеології Олена Пчілка перше всього – українська націоналістка, гаряча патріотка свого краю»*. Яких тільки брутальних епітетів не почула вона на свою адресу від поступових і толерантних, добре знаних сьогодні українців – І. Нечуя-Левицького, С. Єфремова, Д. Дорошенка, Є. Чикаленка, В. Винниченка, С. Петлюри та ін.: *«і баба з перцем»*; *«і пчілку медом не годуй, а перцем»*; *«це та баба, що їй сам чорт на вилах черевички подає»*, а вже згодом – *«буржуазна націоналістка»*, *«реакціонерка»*, *«фашистка»*, *«ворог народу»*.

«Тодішнє українське суспільство, яке любило згладжувати всі острі кути, говорити пів голосом, не ображати нікого, хто міг би пошкодити, – уважало її трохи за дивачку!» (Дмитро Донцов). Хіба сьогодні інакше?

А Вона вперто працювала над розколонізуванням мозку земляків.

Це Вона – перша жінка націоналістка, видавець, журналістка, науковець-академік, водночас письменниця-новатор та меценат.

Це Вона вже в 12 років написала своє перше оповідання, а в 17 перекладала статті суспільно-політичної проблематики з французької та німецької мов, маючи переклад за могутній засіб розвитку рідної мови.

Це Вона рятувала автентичну українську вишивку лиштвою та занизуванням від брокарівського червоно-чорного хрестика, ВПЕРШЕ видаючи *«Український народний орнамент»* (1876) у рік заборони українського слова.

Це Вона, всупереч забороні, 1903 року на відкритті пам'ятника І. Котляревському говорила українською мовою.

Це Вона серед чотирьох українських делегатів у Санкт-Петербурзі домагалася від московського прем'єра С. Вітте скасувати заборону на український друк.

Це Вона 1907 року підписала заяву міністрові освіти з вимогою дозволити навчання українською мовою (І. Денисюк, Т. Скрипка. Дворянське гніздо Косачів. Львів, 1999, с. 18).

Це Вона, вже за борців за «вселюдські ідеали» – большевиків, огорнула погруддя Т. Шевченка синьо-жовтим стягом, який зі злости скинув чекіст Крамаренко на діл, а Вона, піднявши прапор, голосно крикнула: «Ганьба Крамаренкові!» (Л. Дрофань. «І правду й боротьбу благословити». Олена Пчілка в сучасному прочитанні, с. 209).

Це Вона протиставила себе «толерантним українцям», що бичували її за справедливу критику шовіністичного жидівства в журналі «Рідний край»: *«Між тими жидами, що живуть на Україні, не тільки хижії стяжатели, визискувачі, а і все те, що виходить в поступову інтелігенцію, – не хоче знати українства, з презирством дивиться на наші національні прикмети, починаючи з такої значної, як мова, і стає в ряди пануючої нації, росіян...»* (Олена Пчілка. Викинуті українці. К., 2006, с. 46–47).

Це Вона дає відповідь на теперішню чергову кризу в мово- та державотворенні: *«Як же воно так сталося? Дуже просто: ще дуже мало серед української людности (не тільки серед темної, а й серед освіченої) свідомих українців, – свідомих свого національного прихилля, права й обов'язку. Страшенно мало навіть і в свідомих наших людей – ретельности, завзяття в просуванні до своєї мети»* («Викинуті українці», с. 191).

Це Вона, виховуючи своїх шістьох дітей, керувалася передусім національною потребою: *«щоб не виростили вони перевертнями, щоб звикли шанувати своє, рідне»* (І. Денисюк, с. 22–23).

Це Вона вперше у світі, даючи псевдонім рідній дитині – Леся Українка – маніфестувала любов до поневоленого краю та національну окремішність.

Це Вона, ставши родоначальницею дитячої літератури, видавала єдиний український дитячий журнал «Молода Україна» в Російській імперії, підписуючись найтепліше: «Бабуся» (Ірина Щукіна).

Це Вона створила образи жінок-героїнь, а не знедолених селянок і зарюмсаних покриток, проклавши цей шлях ліплення сильної жінки в літературі для своєї доньки Лесі Українки.

Це вона мала композиторські здібності, пишучи музику до народних слів (І. Денисюк, с. 17).

Це вона запровадила нашійне намисто, обізване тепер англізмом чокер (буквально «душитель»).

Це вона створила розсипи слів *мистецтво, променистий, палкий, нестяма* та ін., і особливо важливе для нас **ПЕРЕМОЖЕЦЬ**.

Це Вона була родюча, як земля, і кусюча, як бджола.

Це Вона усім життям довела, що інфекція лібералізму шкідливіша за відкритого ворога, тому була для більшості незручною і небезпечною.

Тому той, хто отримує премію імени Олени Пчілки зобов'язаний не лише знати її життєпис, але йти дорогою Ольги Драгоманової. Як слушно сказала про неї Софія Русова: *«Ольга Петрівна – це справді мармурова постать: ніколи за ціле життя вона ні на крок не відступила від своїх переконань. Ворогів вміла боляче уязвляти. Вона була в великій пошані в родині Лисенка і Старицьких. Вона брала участь в літературній праці українців, писала вірші та оповідання, але вони не мають того значення, яке мала сама ВОНА – О. Косач і того впливу, який мала та жінка на чималу частину українського громадянства».*

Дуже хочу, аби ми своєю націєцентричною діяльністю і цим виняткового значення Конкурсом спростували сумну думку Олени Пчілки з її листа до Лесі 1888 року: *«Бачу, що не бути мені з моїми творами пророчицею нігде, а найпаче в своєму царстві, чи то пак княжестві київському!»* (Л. Дрофань, с. 201)

Хай цей знаменитий двадцятилітній мовний марафон у рік 90-ліття відходу Олени Пчілки надихається її ідеями та чином і хай ніхто з нас – ні науковці, ні письменники, ні викладачі, ні учителі, ні учні та студенти – не сходять зі шляху неосяжного пізнання нашої мови як триєдності: душі, інтелекту та зброї.

П.Н. Вітаю переможницю Міжнародного конкурсу з української мови 2020 **Ольгу Володимирівну Якушеву** (Державний навчальний заклад «Львівське вище професійне училище торгівлі та сфери послуг», III місце) та вручаю премію імени Олени Пчілки. Ось так зовсім випадково зійшлися дві Ольги....